

УДК 343.1

DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2026-52-2-237-248>

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ СКАСУВАННЯ КОДИФІКОВАНОГО АКТУ НА ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ У ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ ТА УКРАЇНІ

Серєбряк С.В.

A LEGAL ANALYSIS OF THE IMPACT OF THE REPEAL OF A CODIFIED ACT ON ECONOMIC ACTIVITY IN THE CZECH REPUBLIC AND UKRAINE

Sieriebriak S.V.

В дослідженні розглянуто процес скасування дії Господарського кодексу в Україні та скасування Торгового кодексу Чеської Республіки. При проведеному порівняльному аналізі виявлено ризики зниження та втрату чітких механізмів регулювання господарської діяльності в обох державах. Різниця в скасуванні кодексів у державах приблизно 13 років, але процес прийняття законодавчих актів, які створили прогаллини з правового регулювання господарської діяльності які виникли майже однакові. При дослідженні звернута увага на аналогічний вплив соціалістичної правової системи, на розвиток правотворчості та правозастосування в державах, планове ведення економічної діяльності в історичному минулому, на момент прийняття рішень про скасування кодифікованих документів в державі, з урахуванням, що Україна намагається стати повноправним членом Європейського Союзу та інші схожі речі.

На основі аналізу можливо стверджувати, що скасовані норми, які регулювали господарську діяльність у державах діяли як фундамент, а спеціальні Закони не будуть виконувати в повному обсязі регулювання даних правовідносин, та доведеться їх тлумачити за аналогією, що буде знижувати правову визначеність. Перевантаження публічними нормами Цивільного кодексу Чеської республіки створило публіцизацію приватного права. В законодавстві України особливе значення набуває погіршення для підприємств державного та комунального сектору економіки. Ці підприємства можуть втратити правові інструменти для захисту своїх інтересів і залишаться в умовах приватноправового регулювання, що не враховує публічні інтереси суспільства та держави. Також виникнуть питання стабільності при укладанні господарських договорів особливості регулювання яких були передбачено саме Господарським кодексом України, в результаті цього виникне необхідність у відновленні норм через окремі закони або судову практику. Враховуючи європейський принцип правової визначеності та рішення Європейського Суду з прав людини ставиться під сумнів важливість правової передбачуваності для суб'єктів господарської діяльності. Аналіз правового регулювання економічних відносин в державі за допомогою кодифікованого акту, або без нього як показують попередні дослідження має велике значення для сталого розвитку бізнесу в державі.

Ключові слова: господарський кодекс України, торговий кодекс Чеської республіки, втрата чинності, господарська діяльність.

Постановка проблеми. Розвиток економічних відносин в державі завжди залежить від стану регулювання господарської діяльності, на що впливають кілька внутрішніх та зовнішніх чинників – до першої групи відносим економічні; до другої групи відносим політичні та правові; до третьої групи соціально-культурні; до четвертої зовнішньоекономічні чинники. При розгляді правових чинників потрібно зазначити на важливість не лише диференціації, а також на потребу взаємодії норм різних галузей права, інститутів та кодексів. Завжди була, є та буде, як на території нашої країни, так і за її межами актуальною дискусія між представниками цивільного та господарського права, про існуванні одночасно двох кодексів Господарського та Цивільного. І це цілком зрозуміло, тому, що дані кодекси регулюють правовідносини з ведення господарської діяльності у державі враховуючи приватні та публічні інтереси (поповнення державного бюджету, збагачення окремих олігархічних груп та економічний добробут населення в державі). Останнім часом ведення господарської діяльності отримало швидку динаміку розвитку яка базується на цифрових комп'ютерних технологіях, інтернет-мережах та електронній комерції. Ведення такої господарської діяльності на території однієї держави стає не раціонально, тому торгівля виходить на транснаціональний рівень. Всі ці фактори створюють нові правовідносини при веденні господарської діяльності, що потребують правового регулювання. Існуючі кодекси як Цивільний кодекс, так і Господарський Кодекс не встигали за розвитком правовідносин у господарської діяльності, тому постійно виникали питання відносно рекодифікації. Це питання не тільки актуальні на території нашої держави, вони

також виникають на території Європейського Союзу, й там зазначають про дуалізм приватного права, та приймають торговельні або комерційні кодекси, де поєднуються приватноправові та публічно-правові відносини для регулювання господарської діяльності. Але, є держави, які входять в склад Європейського Союзу, де проходить декодифікація господарського законодавства та перенос публічно-правових норм в цивільне законодавство для регулювання господарської діяльності. Далі розглянемо декодифікацію господарського законодавства в Україні та Чеської Республіці з часу скасування кодифікованого акту до сьогодення та вплив норм приватного права на ведення господарської діяльності.

Чеська республіка до 1990 року існувала у складі Чехословацької Соціалістичної Республіки, яка находилась під тоталітарним впливом Радянського Союзу, вона була соціалістичною державою з плановою економікою. У 90 роках минулого століття після революції Чеська республіка обирає демократичний напрямок розвитку з переходом від планової економіки до ринкової. Дане реформування економіки потребувало змін для регулювання правовідносин при веденні господарської діяльності, тому у 1991 році був прийнятий Торговий кодекс Чеської Республіці [1], який існував до 2014 року. Україна існувала у складі радянського союзу до 1991 року, після виходу із складу останнього, вона вибирає демократичний напрямок розвитку з переходом від планової до ринкової економіки. Існуюче радянське законодавство не може в повному обсязі врегулювати правовідносини з ведення господарської діяльності під час ринкової економіки. Тому, беручи до уваги публічні інтереси та приватні, взаємодію під час ведення

господарської діяльності між суб'єктами господарювання та органами державної влади, Верховна Рада України приймає Господарський Кодекс України [2] та Цивільний Кодекс України [3]. Метою прийняття кодексів було комплексне реформування правової системи України з урахуванням приватних інтересів та державного регулювання економіки під час ведення господарської діяльності. Практичне прийняття одночасно двох кодексів привело до виникнення суперечностей між нормами, та ставиться під сумнів важливість правової передбачуваності для суб'єктів господарської діяльності. Після прийняття Господарського Кодексу України неодноразово виникали питання про скасування останнього, через 22 роки його дія буде скасована. Кодифіковані законодавчі акти з регулювання господарської діяльності в Чеській Республіці та Україні існували приблизно однаковий термін, але різниця між подіями відносно скасування у державах 13 років. В обох державах науковці дуже багато уваги звертали відносно питань кодифікації, рекодифікації, декодифікації правового регулювання ведення господарської діяльності. Питання розглядалися у розрізі регулювання публічних та приватних інтересів з ведення останньої та впливу правотворчества на економічний розвиток та інвестиційну привабливість держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання реформування та розвитку господарського законодавства досліджували в своїх працях наступні вчені В.К. Мамутов «Господарський кодекс України - основа правового забезпечення економіки», В.А. Устименко, Р.А. Джабраїлов «Господарський кодекс України як здобуток вітчизняної наукової думки (до 25-ої річниці Інституту економіко-правових досліджень

НАН України)» та «Особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їхніх об'єднань: науково-правова оцінка законороекту № 6013», О.П. Подцерковний «Чи здатна влада України здійснювати послідовну економічної політику - тривожний показник спроби скасування господарського кодексу», В.С. Щербина «Кодифікація чи декодифікація господарського законодавства України: який шлях обрати?» та «Правове регулювання діяльності суб'єктів господарювання у перехідний період», В.І. Полюхович «До питання про реформування (рекодифікацію) господарського законодавства України», А.Г. Бобкова «Щодо предмету правового регулювання Господарського (економічного, комерційного) кодексу України», О.Р. Зельдіна «Поняття та напрями модернізації господарського законодавства», та інші. Серед вчених Чеської Республіки які досліджували питання реформування господарської діяльності. Й. Бейчек «Новий Торговий кодекс Чеської Республіки», М. Гулмак «Реконструкція приватного права в Чеській Республіці», І. Пеліканова «Концепція господарського права в новій кодифікації приватного права» та інші. Але, не проводилось порівняльного аналізу скасування кодифікованого акту з правового регулювання господарської діяльності в Україні та Чеської Республіці та наслідки які можуть виникнути, тому дане питання потребує додаткового дослідження.

Метою статті є: порівняльний аналіз скасування кодифікованих актів з правового регулювання господарської діяльності в Чеській Республіці та Україні під час адаптації законодавства держав до законодавства ЄС та можливі наслідки які будуть впливати на правозастосування в державах.

Виклад основного матеріалу. Ведення господарської діяльності в Чеській Республіці після Оксамитової революції регулювалася за допомогою двох кодексів Торгового та Цивільного. Так, Торговий кодекс Чеської Республіки 513/1991 від 5.11.1991 року регулював статус підприємців, комерційні договірні відносини, а також деякі інші відносини, пов'язані з підприємницькою діяльністю, при тому у п. 2 статті 1 цього кодексу зазначав, якщо правовідносини не можуть бути врегульовані цим кодексом регулюються цивільним законодавством.

Процес реформи приватного права в Чеській республіці почався 1990 році був тривалим і закінчився у 2012 році, тривалість процесу пов'язана насамперед з впливом радянського союзу на правову систему держави, а вже потім переходом від планової економіки до ринкової, внутрішнім протистоянням правових шкіл та політичними обставинами. Бажання змінити правову систему держави та наблизити її до правової системи Європейського Союзу вимагали кардинальних змін. Тому, реформа приватного права спочатку мала мету вплинути на рекодифікацію господарського законодавства Чеської республіки, але була проведена декодифікація останнього. Процес реалізації даної реформи на фінальній стадії почався з прийняття ряду законів, а саме :

Цивільного кодексу Чеської Республіки № 89/2012 від 03.02.2012 року [4] його мета - це правове регулювання взаємних прав та обов'язків у сфері приватного права та підкреслено, що застосування норм приватного права не залежить від застосування норм публічного права;

Закону Чеської Республіки «Про господарськи товариства та кооперативи» 90/2012 [5] метою прийняття цього Закону було створення правової бази, яка відповідала

динаміки розвитку та сучасному існуванню ринкових відносин і стандартам Європейського Союзу. Законодавець при розробці останнього намагався створити наступні умови для ведення бізнесу: спрощення процедури створення компаній та свобода вибору моделей управління засновниками, усунення дублювання норм та приведення норм чеського корпоративного права відповідно до директив Європейського Союзу;

Закон Чеської Республіки «Про міжнародне приватне право» [6] його мета - це регулювання приватних правовідносин з іноземним елементом та іноземних юридичних осіб в приватноправових відносинах, тому що суспільство потребувало модернізації застарілого чеського законодавство для сталого розвитку приватних правовідносин під час інтеграції країни до правових принципів існування європейських держав.

Але, набрання законної сили вище зазначеними законами було відтерміновано на два роки до 1 січня 2014 року. На це у законодавчій владі було декілька причин: по-перше - це потрібно було підготувати суспільство до кардинальних змін у приватному праві, а по друге - це відсутність підготовлених нормативних документів які повинні були продовжувати реформу.

Проводячи дослідження Торговельного кодексу Чеської Республіки Й. Бейчик зазначав, що останній належним чином задовольняє обґрунтовану вимогу щодо розмежування імперативних та диспозитивних норм завдяки включенню вичерпного переліку положень, що стосуються зобов'язань. Цивільний кодекс робить це розмежування менш чітким. Він ґрунтує розмежування між імперативними та «диспозитивними» або «допоміжними»

зобов'язаннями на «характері відносин». Це є дещо неясним та невизначеним, оскільки, хоча приватні особи можуть мати різні погляди на характер конкретних відносин, лише суддя може остаточно вирішити, яким є «характер відносин» з точки зору права [7, с.720]. Із проведеного аналізу Й. Бейчиком двох кодексів бачимо глибший підхід у Торговому кодексі к розмежуванню зобов'язань на імперативні та диспозитивні для суб'єктів господарювання при веденні господарської діяльності, а ніж у Цивільному кодексу. Це встановлює правила ведення господарської діяльності, передбачуваність можливих наслідків за невиконання зобов'язань та зменшенні можливого тиску на суб'єктів господарювання з боку державної влади.

Розглядаючи на початку реформування законодавства щодо ведення господарської діяльності Гулмак М., зазначає - первинна концепція нового Цивільного кодексу ґрунтувалася на переконанні, що існування окремого Торгового кодексу має низку переваг, зокрема, у частині відокремлення приписів, що стосуються виключно суб'єктів підприємницької діяльності, як-от: визначення підприємства, підприємця, торгової довіреності або господарських товариств. Таким чином, мав бути збережений дуалізм приватного права. Обсяг регулювання у попередньому Торговому кодексі № 513/1991 планувалося лише скоротити. Зокрема, метою було усунення невиправданого дублювання положень у сфері зобов'язального права. Попри це, певні специфічні аспекти мали бути збережені у новому Законі «Про торгівлі корпорації». У сфері зобов'язального права це охоплювало, наприклад, можливість обмеження розміру відшкодування збитків, виключення можливості розірвання договору на підставі

вкрай несприятливих обставин або явно несправедливих умов. Передбачалося, що новий Закон «Про торгівлі корпорації» (Commercial Act) регулюватиме розпорядження майном підприємства, агентські договори та ін. Проте ця концепція не була реалізована повною мірою. Наразі ці питання регулюються Цивільним кодексом Чеської Республіки [8, с.233].

Після року дії нового Цивільного кодексу у 2015 році І. Пеліканова розглядаючи комерційне право в новій кодифікації приватного права зазначила, що кодифікація приватного права привела до принципової зміни: від кодифікованого торгового права, перейшли до сильно комерціалізованого Цивільного кодексу та до уніфікованої кодифікації. Після скасування Торгового кодексу, Цивільний кодекс у багатьох аспектах спирається на скасовані норми Торговельного кодексу, і на теперішній час не можна передбачити що це принесе некомерційним та комерційним відносинам. У зв'язку з скасуванням Торгового кодексу, комерційне право залишається та має внутрішню цілісність, хоча його межі чітко визначити не можна. Враховуючи велике практичне значення комерційного права, бажано, щоб комерційне право розвивалося на доктринальному рівні. Традиційною та характерною рисою комерційного права є й те, що його значення виходить за межі національних кордонів, що ставить значні вимоги щодо дотримання понять, загальноприйнятих також у міжнародному контексті. Той факт, що новий Цивільний кодекс не об'єднав положення, що стосуються підприємців, у жодний цілісний систематичний комплекс, означає лише те, що концепція господарського права не зазначена законодавцем у системі кодексу. Вона має бути реконструйована в рамках тлумачення

судами та на доктринальному рівні. Вирішальне значення для концепції комерційного права має суто приватно-правовий характер сучасного визначення підприємця стаття 420 а, стаття 5 та 1 Цивільного кодексу підкреслює незалежність господарського регулювання від впливу публічного права [9, с.39, 41]. Дослідниця розглядаючи питання правового регулювання господарський діяльності за допомогою Цивільного кодексу Чеської Республіці враховуючи перенесення в нього норм з Торговельного кодексу, зазначає про неможливість врегулювати всі правовідносини, які виникають при веденні господарської діяльності в державі та підкреслює необхідність існування Торговельного кодексу. А основне це те, що скасування Торговельного кодексу не скасовує існування комерційного права, яке мріють науковці з цивільного права, а виводить останнє на новий доктринальний рівень розвитку, а спірні та колізійні питання в практичній площині будуть вирішуватися за допомогою суду.

Досліджуючи у 2023 році корпоративне управління у світлі його історії та впливу принципів корпоративного управління на інвестиційну привабливість для ведення господарської діяльності у Чеській Республіці. Науковці підкреслюють про недосконалість або застарілість корпоративного права, зокрема його вразливість до зловживань, яка була очевидною для іноземних інвесторів, для яких чеське законодавство не відповідало обґрунтованим очікуванням. Крім того, у період з 1998 по 2004 роки Чеська Республіка перебувала в процесі переговорів, щодо вступу до Європейського Союзу, що, серед іншого, передбачало зобов'язання привести чеське законодавство у відповідність до

європейського. Оскільки чеська економіка ставала дедалі тісніше пов'язаною з німецькою економікою, а доктринальний вплив німецького права на Центральну Європу не був чимось новим, більшість сучасних авторитетів, як правило, черпали натхнення з німецького права, особливо з німецького Закону «Про акціонерні товариства» 1965 року [10].

Один із ключових законодавчих актів який регулював питання ведення господарської діяльності в Україні 28.08.2025 року втрапить чинність - це Господарський кодекс України [2]. Його мета при прийнятті була направлена на зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва намагання встановити суспільний господарський порядок в економічній системі України та сприяти гармонізації її з економічними системами інших держав. Даний кодекс мав статтю 4 про розмежування відносин у сфері господарювання з іншими видами відносин так, перша частина цієї статті зазначає, що не є предметом регулювання цього Кодексу майнові та особисті немайнові відносини, що регулюються Цивільним кодексом України перераховуючи останні. Існування тривалий час даного законодавчого акту (з постійною боротьбою, щоб не бути скасованим) зазначає його необхідність при регулюванні економічних відносин у державі та підкреслює бажання змінити правила ведення господарської діяльності, особливо тих, хто використовує в своїй діяльності майно, яке знаходиться у власності держави. Прийнятий у січні 2025 року Закон України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» [11] мав мету, яка була направлена на правові та

організаційні засади діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період, причому перехідний період визначається у термін три роки з дня введення його в дію.

Прийняття даного закону вносить наступні зміни в регулювання господарської діяльності, які розподіляються на чотири етапи: 1-й - з дня набуття чинності - це аб.3 ч.2 ст.231 Господарського кодексу України в частині стягнення штрафу в розмірі 7 відсотків вартості товарів (робіт, послуг), з яких допущено прострочення виконання зобов'язання, не застосовується до виконавців державних контрактів (договорів) з оборонних закупівель, які виконуються у період дії правового режиму воєнного стану в Україні; 2-й - через шість місяців з дня набрання чинності закону - втрата чинності Господарським кодексом України; 3-й - втрата чинності через три роки з дня внесення в дію ст. ст. 11, 12 цього Закону відносно права господарського відання та право оперативного управління; 4-й етап - ч. 2-га ст.13 цього Закону вводиться в дію через три роки та шість місяців з дня набрання чинності про заборону внесення змін до відомостей про державні підприємства за деякими випадками.

Розглядаючи у 2021 році положення законопроекту № 6013 «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» науковці зазначають, що останній не має належного наукового обґрунтування, не відповідає сучасним тенденціям розвитку європейської та вітчизняної науки, суперечить міжнародним зобов'язанням України, Конституції України, законам України (зокрема Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»), не має

чітко визначеної мети та предмета правового регулювання, не відповідає «критеріям якості закону», суперечить очікуванням суспільства та бізнесу у сталості та прогнозованості розвитку правової системи [12, с.94]. Законодавчий орган держави при прийнятті даного законопроекту в остатньому читанні врахував деякі зазначені зауваження, які підкреслювали науковці при аналізі для усунення колізій. Але, погоджуючись з науковцями, скасування через три роки у сучасних економічних таких правових титулів як право господарського відання та оперативного управління приведе до ускладнення правозастосування у зв'язку тим, що право господарського відання є складовим елементом правового титулу на майно господарських товариств заснованих державою.

Подцерковний О.П. у грудні 2024 року розглядаючи питання скасування Господарського кодексу, зазначав про перегляд системи господарських правовідносин в Україні, що може зламати чинну систему організації бізнесу, та звести нанівець 20-річну судову практику застосування господарського законодавства і радикально змінити правовий режим державної власності, зобов'язати бізнес до примусового перетворення бізнесу в акціонерні товариства та товариства з обмеженою відповідальністю. При цьому наслідки таких змін науковець поділяє на три рівні: перший - примус про перетворення будь-яких юридичних осіб на товариства та суцільна відмова від термінології «підприємство», «господарське» та ін.; другий – зміни в порядку управління в державному та комунальному секторах економіки, радикальні зміни закріплення майна за державними та комунальними підприємствами, установами та

організаціями; третій – пов'язано з ризиками корупційних наслідків під час реформування призведе до зникнення численних запобіжників від незаконних операцій із державною власністю, які передбачені сьогодні у Господарському кодексі України [13].

Тимошенко М.О. досліджуючи проблеми декодифікації господарського законодавства, зазначає що, декодифікація господарського законодавства України сьогодні є передчасною та невиправданою як з точки зору доктрини господарського права, так і з точки зору практики господарсько-правового регулювання. Кодифікація законодавства України сьогодні перебуває під надмірним впливом різноманітних суб'єктивних політичних та корпоративних інтересів і амбіцій, що призводить до маніпулювання в сфері правотворчості. І це стосується не лише декодифікації господарського законодавства України, але і інших кодифікаційних актів [14, с.217].

Розглядаючи дане питання у 2016 році В.С. Щербина, зазначав що не вирішеним залишається питання «після скасування ГК України куди будуть перенесені норми кодексу, які не були скасовані, якщо до ЦК України, то за твердженнями цивілістів, кодекс не може містити і публічні, і приватні норми одночасно». Тому останній підкреслює, що єдиним шляхом створення належних правових умов ведення бізнесу в Україні як українськими, так і іноземними суб'єктами господарювання є модернізація господарського законодавства із збереженням його кодифікованої форми. Якою їй бути – Господарським, Комерційним, Економічним чи Підприємницьким кодексом – зрештою, питання другорядне. Важливо те, яким буде зміст модернізованого кодексу і наскільки він втілюватиме в собі європейські і світові

правові стандарти і принципи господарської діяльності [15, с.109].

Розглядаючи прийнятий Закон про скасування дії Господарського кодексу України В. Щербина зазначає деякі недоліки які вплинуть на правозастосування: у законі використовуються терміни і конструкції, що не відповідають правовій визначеності, а це ускладнить їх використання; частина змін до законодавства не узгоджується із положеннями Конституції України та міжнародно-правовими актами; не потребує додаткових витрат з Державного бюджету України, реалії, пов'язані з внесенням змін щодо організаційно-правової форми, речових прав тощо до десятків і сотень тисяч нормативно-правових актів різного рівня, потребуватимуть витрат як людських ресурсів, так і фінансових коштів Державного та місцевих бюджетів, а також власних коштів підприємств, що підлягають перетворенню [16, с.23].

Слід зазначити, що в державі йде вже п'ятий рік війни, відбуваються постійні обстріли інфраструктури, руйнування виробничих підприємств, але суб'єкти господарювання як приватної форми власності, так і публічної не зупинили свою господарську діяльність та продовжували відрахування в державний бюджет з підтримки економічної стабільності. І це стало можливим за поєднанням ринкової саморегуляції економічних відносин та державного регулювання господарської діяльності. Де у правовому регулюванні господарської діяльності велике значення мав Господарський кодекс України, який потребував внесення деяких змін у зв'язку з динамічним розвитком господарської діяльності, але не скасування. Наші думки знаходять підтвердження у раніше проведених дослідженнях Бобковой А.Г. яка зазначала

що, в різні роки в економічній та юридичній науці її кращі представники багаторазово доводили, що забезпечити соціальну спрямованість економіки можливо лише за умови розумного поєднання публічних і приватних інтересів суспільства. Саме це було покладено в основу змісту ГК України, на що вказує ст. 5, відповідно до якої «правовий господарський порядок в Україні формується на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів, виходячи з конституційної вимоги відповідальності держави перед людиною за свою діяльність і визначення України як суверенної та незалежної, демократичної, соціальної, правової держави» [17, с.31].

Висновок. Відміна Торгового кодексу Чеської Республіки та Господарського кодексу України почалося з погіршення правового статусу підприємств різного рівня власності та на економічній обстановці в країнах. Невизначеності подальших правовідносин в кожній державі зазначало, те, що зараз як у внутрішніх, так і зовнішніх правовідносинах з господарської діяльності є багато питань, які не вирішуються тими нормами які існують, а велика завантаженість судів для врегулювання колізійних та спірних питань з господарської діяльності негативно відображається на економічному розвитку держави та інвестиційній привабливості. Різниця подальших дій в державах з врегулювання законодавчих норм, що регулюють господарську діяльність в країнах показала, що Україна зарано відмінила Господарський кодекс бо не була готова до кардинальних змін у регулювання господарських правовідносин, ні як з законотворчого боку, ні з боку економічного,

а тим паче з урахуванням політичного стану країни, а саме це все відбувається під час бойових дій в країні. Також слід зазначити, що процес врегулювання норм займе деякий час та буде відбуватися поступово, що потребує більш детальну увагу до можливих ризиків використання неврегульованості в корупційних цілях. Як відображають науковці в своїх дослідженнях, кожний кодекс який регулює правовідносини з господарської діяльності підприємств (якби він не називався господарський, торговельний, економічний) він потребує рекодифікації постійно. Особливо це потребує останнім часом, тому що динаміка розвитку нових видів господарської діяльності та перехід до цифрової економіки потребують постійного оновлення норм права для повного регулювання правовідносин. Аналіз правового регулювання економічних відносин в державі за допомогою кодифікованого акту, або без нього як показують попередні дослідження має велике значення для сталого розвитку бізнесу в державі.

Перспективи подальших розвідок. Перспективним напрямком подальших досліджень є питання проведення аналізу європейського законодавства з правового регулювання ведення господарської діяльності, враховуючи практики держав які мають кодифіковані акти для регулювання даних правовідносин, а також у яких останні відсутні. Це питання має велике значення для нашої держави, тому що у процесі адаптації національного законодавства до законодавства ЄС була скасована дія Господарського кодексу України з перехідним періодом майже у три роки. В подальших дослідженнях потрібно з'ясувати необхідність прийняття кодифікованого акту для правового регулювання ведення

господарської діяльності, або внесення змін у інше законодавство з регулювання економічних правовідносин в державі.

Література:

1. Zákon č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník .URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-513> (дата звернення: 14.04.2026)
2. Господарський кодекс України: Кодекс України ВРУ від 16.01.2003 р. № 436-IV (втрата чинності 28.08.2025) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 14.04.2026)
3. Цивільний кодекс України: Кодекс України ВРУ від 16.01.2003 р. № 435 - IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 14.04.2026)
4. Zákon č. 89/2012 Sb. – Občanský zákoník v platnom znení. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89> (дата звернення: 14.04.2026)
5. Zákon č. 90/2012 Sb. – Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-90> (дата звернення 14.04.2026)
6. Zákon č. 91/2012 Sb. *mezinárodním právu soukromém* URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-91> (дата звернення: 14.04.2026)
7. Josef Bejcek, The New Commercial Code of the Czech Republic, 30 J. Marshall L. Rev. 699 (1997) URL: <https://repository.law.uic.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1674&context=lawreview> (дата звернення: 14.04.2026)
8. Гулмак, М. Реформа приватного права в Чеській Республіці. Кодифікація цивільного права: оцінка, реформи, варіанти. Мішкольц–Будапешт: правова спадщина.2024 С. 229–258. DOI: 10.54171/2024.ev.ccl_10 (дата звернення: 14.04.2026)
9. Пеліканова І. Поняття господарського права в новій кодекфікації цивільного права. Casopis pro pravni vedu a praxi. Tom 23, № 1 (2015) С.39-49.URL: <https://journals.muni.cz/cpv/article/view/5355/4443> (дата звернення: 14.04.2026)
10. Гавел, Б., Ласак, Я., Піхера, В. та ін. Чеське корпоративне управління у світлі його історії та впливу принципів корпоративного управління. G20/OECD. Eur Bus Org Law Rev 24 , 167–200 (2023). DOI: <https://doi.org/10.1007/s40804-022-00253-3> (дата звернення: 14.04.2026)
11. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 року № 4196-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> (дата звернення 14.04.2026)
12. Устименко В.А., Джабраїлов Р.А. 2022. Особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їхніх об'єднань: науково-правова оцінка законопроекту № 6013. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. (Трав 2022), 85-96. DOI: <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2021.2.9> (дата звернення: 14.04.2026)
13. Подцерковний О.П. Чи здатна влада України здійснювати послідовну економічної політику- тривожний показник спроби скасування господарського кодексу. URL: <https://pravo.ua/chy-zdatna-vlada-ukrainy-zdiisniuvaty-poslidovnu-ekonomichnoi-polityku-tryvoznyi-pokaznyk-sproby-skasuvannia-hospodarskoho-kodeksu/> (дата звернення: 14.04.2026)
14. Тимошенко М.О. Проблеми декодіфікації господарського законодавства та шляхи їх подолання. Юридичний науковий електронний журнал 3/2025 С.214-218. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-3/50> (дата звернення: 14.04.2026)
15. Щербина В.С. Кодифікація чи декодіфікація господарського законодавства України: який шлях обрати? Право та інновації № 2 (14) 2016 С.108-109. URL: <https://pti.org.ua/ndipzir/en/article/view/145/121> (дата звернення: 14.04.2026)
16. Щербина В. Правове регулювання діяльності суб'єктів господарювання в перехідний період. *Economics and Law*, 76(1), 18–24. DOI

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2025.01.018> (дата звернення: 14.04.2026)

17. Бобкова А.Г. Щодо предмету правового регулювання господарського (економічного, комерційного) кодексу України Другі наукові читання пам'яті академіка ВК Мамутова (м. Київ, 3 липня 2020 р.). Наук. ред. ВА Устименко. Київ: НАН України. с.29-34. (дата звернення: 14.04.2026)

References:

1. Zákon č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník .URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-513> (data zvernennia: 14.04.2026)

2. Hospodarskyi kodeks Ukrainy: Kodeks Ukrainy VRU vid 16.01.2003 r. № 436-IV (vtrata chynnosti 28.08.2025) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (data zvernennia: 14.04.2026)

3. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Kodeks Ukrainy VRU vid 16.01.2003 r. № 435 - IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (data zvernennia: 14.04.2026)

4. Zákon č. 89/2012 Sb. – Občanský zákoník v platnom znení. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89> (data zvernennia: 14.04.2026)

5. Zákon č. 90/2012 Sb. – Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-90> (data zvernennia 14.04.2026)

6. Zákon č. 91/2012 Sb. mezinárodním právu soukromém URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-91> (data zvernennia: 14.04.2026)

7. Josef Bejcek, The New Commercial Code of the Czech Republic, 30 J. Marshall L. Rev. 699 (1997) URL: <https://repository.law.uic.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1674&context=lawreview> (дата зvernennia: 14.04.2026)

8. Hulmak, M. Reforma pryvatnoho prava v Cheskii Respublitsi. Kodyfikatsiia tsyvilnoho prava: otsinka, reformy, varyanty. Mishkolts–Budapesht: pravova spadshchyna.2024 S. 229–258. DOI:

10.54171/2024.ev.ccl_10 (data zvernennia: 14.04.2026)

9. Pelikanova I. Poniattia hospodarskoho prava v novii kodefikatsii tsyvilnoho prava. Casopis pro pravni vedu a praxi. Tom 23, № 1 (2015) S.39-49.URL:

<https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5355/4443> (data zvernennia: 14.04.2026)

10. Havel, B., Lasak, Ya., Pikhera, V. ta in. Cheske korporativne upravlinnia u svitli yoho istorii ta vplyvu pryntsyypiv korporativnoho upravlinnia. G20/OESR. Eur Bus Org Law Rev 24 , 167–200 (2023). DOI: <https://doi.org/10.1007/s40804-022-00253-3> (data zvernennia: 14.04.2026)

11. Pro osoblyvosti rehuliuвання diialnosti yurydychnykh osib okremykh orhanizatsiino-pravovykh form u perekhidnyi period ta obiednan yurydychnykh osib: Zakon Ukrainy vid 09.01.2025 roku № 4196-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> (data zvernennia 14.04.2026)

12. Ustymenko V.A., Dzhabrailov R.A. 2022. Osoblyvosti rehuliuвання pidpryiemnytskoi diialnosti okremykh vydiv yurydychnykh osib ta yikhnykh obiednan: naukovo-pravova otsinka zakonoproiektu № 6013. Pravnychyi chasopys Donetskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stusa. (Trav 2022), 85-96. DOI: <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2021.2.9> (data zvernennia: 14.04.2026)

13. Podtserkovnyi O.P. Chy zdatnyi vlada Ukrainy zdiisniuvaty poslidovnu ekonomichnoi polityku- tryvozhnyi pokaznyk sproby skasuvannia hospodarskoho kodeksu. URL: <https://pravo.ua/chy-zdatna-vlada-ukrainy-zdiisniuvaty-poslidovnu-ekonomichnoi-polityku-tryvozhnyi-pokaznyk-sproby-skasuvannia-hospodarskoho-kodeksu/> (data zvernennia: 14.04.2026)

14. Tymoshenko M.O. Problemy dekodyfikatsii hospodarskoho zakonodavstva ta shliakhy yikh podolannia. Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal 3/2025 S.214-218. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-3/50> (data zvernennia: 14.04.2026)

15. Shcherbyna V.S. Kodyfikatsiia chy dekodyfikatsiia hospodarskoho zakonodavstva Ukrainy: yakyy shliakh obraty? Pravo ta innovatsii №

2 (14) 2016 S.108-109. URL: <https://pti.org.ua/ndipzir/en/article/view/145/121> (data zvernennia: 14.04.2026)

16. Shcherbyna, V. Pravove rehuliuвання diialnosti subiektiv hospodariuvannya v perekhidnyi period. Economics and Law, 76(1), 18–24. DOI <https://doi.org/10.15407/econlaw.2025.01.018> (data zvernennia: 14.04.2026)

17. Bobkova A.H. Shchodo predmetu pravovoho rehuliuвання hospodarskoho (ekonomichnoho, komertsiiinoho) kodeksu Ukrainy Druhi naukovi chytannia pamiaty akademika VK Mamutova (m. Kyiv, 3 lypnia 2020 r.). Nauk. red. VA Ustymenko. Kyiv: NAN Ukrainy. s.29-34. (data zvernennia: 14.04.2026)

Sieriebriak S. A legal analysis of the impact of the repeal of a codified act on economic activity in the Czech Republic and Ukraine. - Article.

This study examines the process of repealing the Commercial Code in Ukraine and the Commercial Code of the Czech Republic. A comparative analysis has revealed the risks of a decline in, and the loss of, clear mechanisms for regulating economic activity in both countries. The time difference between the repeal of the codes in the two countries is approximately 13 years, but the process of adopting legislative acts that created gaps in the legal regulation of economic activity was almost identical. The study draws attention to the similar influence of the socialist legal system on the development of law-making and law enforcement in the states, the planned nature of economic activity in the historical past, the timing of decisions to repeal codified documents in the state, the latter's efforts to become a full member of the European Union, and other similar factors.

Based on this analysis, it can be argued that the repealed provisions governing economic activity in the states served as a foundation, and that the specific laws will not fully regulate these legal relationships; instead, they will have to be interpreted by analogy, which will reduce legal certainty. The overloading of

the Civil Code of the Czech Republic with public law provisions has led to the publicisation of private law. In Ukrainian legislation, the situation is particularly detrimental to enterprises in the state and municipal sectors of the economy. These enterprises may lose the legal instruments to protect their interests and will be left subject to private law regulation, which does not take into account the public interests of society and the state. Questions will also arise regarding the stability of commercial contracts, the specific regulation of which was provided for precisely by the Commercial Code of Ukraine; as a result, there will be a need to restore these provisions through separate laws or judicial practice. Given the European principle of legal certainty and the rulings of the European Court of Human Rights, the importance of legal predictability for economic operators is called into question. As previous studies have shown, an analysis of the legal regulation of economic relations within the country-whether based on a codified act or not-is of great importance for the sustainable development of business in the country.

Key words: Commercial Code of Ukraine, Commercial Code of the Czech Republic, expiry, commercial activities..

Авторська довідка:

Серебряк Станіслав Вадимович – д.ю.н., доцент, старший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства Відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державна установа “Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України” (Київ, Україна),

<https://orcid.org/0000-0001-7207-594X>

Дата подачі автором 15.04.2026.

Дата прийняття після рецензування 22.04.2026.

Дата публікації 09.05.2026.